

KÜLTÜREL BİR MİRAS OLAN TAŞPINAR (AKSARAY) EL DOKUMA HALILARININ KORUNMASI VE TURİSTİK ÜRÜN OLARAK SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞİ

 Serdar CEYLAN* Fatma EMİROĞLU AYDIN** İhsan BULUT***

ÖZET

Araştırmanın amacı, araştırma sahasındaki el dokuma halı kültürünün geçmişini ve günümüzdeki durumunu anlamak ve bu kültürel mirasın korunması ve sürdürülebilirlik durumunu değerlendirmektir. Çalışma nitel araştırma yöntemi ile yapılmış olup, görüşme ve gözlem tekniği uygulanmıştır. Nitel bulgular, alıntılama tekniğine göre kelime, cümle ve paragraflar şeklinde betimlenerek yorumlanmıştır. Araştırmanın bulgularına göre, el dokuma halıcılığının araştırma sahasında Selçuklu döneminden günümüze kadar yapılageldiği tespit edilmiştir. Önceden her evde halı dokunmakta iken, yaklaşık 25 yıldır Taşpınar Belediyesi'nin halı dokuma evinde halılar dokunmaktadır. Kasabada kadınların sosyal güvencesiz ve düzenli bir ücret almadan halı dokudukları, dokudukları halı miktarına göre düşük bir ücret aldıkları belirlenmiştir. Sonuç olarak, geleneksel el dokuma halılarının turizmde pazarlanabilme durumunda, kadınların ücretlerinde artış ve devamlılık olacaktır. Bu durumda yörenin geleneksel halı kültürünün korunması ve sürdürülebilirliği sağlanacaktır.

Anahtar Kelimeler: turizm, turistik ürün, el dokuma halı, Taşpınar, Aksaray

Conservation of Hand-Woven Carpets which are Cultural Heritage, and Their Sustainability as a Touristic Product: Case of Taşpınar, Aksaray

ABSTRACT

The aim of the study is to understand that cultural and historical situation of hand-woven carpet in the study area, and to evaluate the conservation and sustainability of this cultural heritage. The study was made in the qualitative method, and interview and observation technics also had been applied in the study. Qualitative data which is form of words, sentences and paragraphs, was interpreted as descriptive. According to the findings of the study, hand woven carpet had been made in the study area since the Seljuk period. While carpet was woven in every house in the past, they do to woven in the carpet house of Taşpınar Municipality for the last 25 years. It is determined that the women who hasn't any social insurance and a regular income, take a very low fee for carpet which is woven. As a result, if hand woven carpet which is traditional and original, can be marketed in the tourism, there will be an increase and continuity in wages of the women. In this situation, conservation and sustainability of the hand woven carpet which is traditional in the region, will be ensured.

Key Words: tourism, touristic product, hand-woven carpet, Taşpınar, Aksaray

* Dr. Öğr. Üyesi, Kastamonu Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi Coğrafya Bölümü, Kastamonu / TÜRKİYE, serdar_ceylan_51@hotmail.com

** Öğr. Gör., Giresun Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Giresun / TÜRKİYE, fatma.emiroglu.aydin@giresun.edu.tr

*** Prof. Dr., Akdeniz Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü, Antalya / TÜRKİYE, ihsanbulut@akdeniz.edu.tr

Araştırma Makalesi / Research Article

Atıf / Cite as: Ceylan, S., Emiroğlu Aydın, F., Bulut, İ. (2023). Kültürel bir miras olan Taşpınar (Aksaray) el dokuma halılarının korunması ve turistik ürün olarak sürdürülebilirliği. *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 24(44), 229-247.

<https://dx.doi.org/10.21550/sosbilder.1177586>

Gönderim Tarihi / Sending Date: 20 Eylül / September 2022

Kabul Tarihi / Acceptance Date: 28 Eylül / September 2022

Giriş

Küreselleşmenin kültürü homojenleştirdiği üzerinde duran küreselleşme karşıtları, küreselleşme karşısında yerelliği öne çıkarmakta ve yerel kültürün özgünlüğünün korunması ve yaşatılarak sürdürülebilirliğinin sağlanması gerektiğini savunmaktadır. Bu bağlamda kültürel miras kaynağı olarak görülen geleneksel Türk el sanatlarının önemi ve özgünlüğü, günümüzde her geçen gün artmakta, turizmde yöresel kültürel çekicilik unsuru olarak görülmekte ve turistik ürün şeklinde pazarlanmaktadır. Nitekim yerli ve yabancı turistler; ziyaret ettikleri bölgenin yöresel yemeklerini tatmak, geleneksel el sanatlarını görmek ve satın almak, yöresel müziğini dinlemek, yerel dansını (folklorunu) izlemek ve sivil mimarisini gözlemlemek gibi motivasyonlar göstermektedir. Bu anlamda bir yörenin somut ve somut olmayan özgün kültürel miras değerleri, o alanda turizmin gelişmesine ya da alanın turizme dönük bir şekilde pazarlanmasına ve markalaşmasına imkân verebilmektedir.

Geleneksel Türk kültürel mirası, atalarımızın binlerce yıllık kültürel birikiminin, aklının ve sanatsal yeteneğinin bugüne ulaşmayı başarmış kalıntılarıdır. Geçmişin izlerini taşıyan bu kültürel miras, ülkenin kimliği, kültürü ve tarihi ile ilgili somut olan ve somut olmayan varlıkların tümünü kapsamaktadır (Ünsal, 2012: 34). Bu kültürel mirasın korunması ve yaşatılması gerekmektedir. Turizm ise bu kültürel mirasın yaşama şansı bulabileceği alanlardan birisi olarak görülmektedir. Nitekim turistik ürün çeşitlendirmesinde ve marka oluşturulmasında en etkili rolü kültürel miras oynamaktadır. Diğer bir ifadeyle, talep oluşturma, talep çeşitlendirme, turistik ürün oluşturma ve ürün çeşitlendirmede kültürel turizmin önemli bir yere sahip olduğu düşünülmektedir (Bal, 2018: 60). Başka bir deyişle, geleneksel el sanatlarının korunması ve günümüz yaşamına ayak uydurarak gelecek nesillere aktarılması gerekmektedir. Yerel ekonominin gelişmesinde, kültürün yaşatılmasında büyük payı olan geleneksel Türk el sanatı ürünlerinin sanatsal değerinin yanı sıra turizm çekiciliği de oldukça yüksektir (Öz, 2019: 1536). Nitekim bu tür turistik çekicilikler, turistin seyahat tercihini belirlemede önemli bir faktör olmaktadır (Doğanay & Zaman, 2013: 10).

Bir bölgenin yerel kültürel unsurlarının başında yöresel el sanatları yer almaktadır. Günümüzün gelişen ulaşım ve iletişim teknoloji sayesinde birçok insanın bu yöresel el sanatlarına olan ilgisini arttırmıştır (Okano & Samson, 2010). Artan bu ilgi sonucu, uzun bir tarihsel geçmişe dayanan zengin el sanatlarımızın turizm sektöründe değerlendirilmesi bir fırsat olarak görülmektedir (Can, 2017: 55-56). Bu bağlamda kırsal turizmi tercih eden kişiler yörenin doğal çekiciliklerinin yanı sıra yerel kültürünü de tanımak istemektedir. Turistler, kültür mirası ve kültürel olayları görmekle yetinmeyip, kültürel deneyimler yaşamak, yerel kültürlerle karışmak ve onlara katılmak istemektedir. Bu anlayışa uygun programlarla bir öğrenme ve deneyim fırsatı sunan toprak kap boyama ve halı-kilim dokuma gibi etkinlikler kültürel mirasın yeniden değer görmesine imkân vermekte ve turist üzerinde tatmin duygusu oluşturmaktadır (Aşık, 2014; Can, 2017: 55-56). Türkiye gibi turizm endüstrisi büyüyen ülkelerde, turistlerin özgünlük arayışı içinde el sanatlarına yönelmeleri yerelde istihdama katkı sağlamakta, kırsal bölgelerdeki göçü yavaşlatmakta ve buldukları bölgeyi çekici kılmaktadır (Öter, 2010). Bu nedenle, kırsal turizm alanındaki yöresel el sanatlarının turistik olarak değerlendirilmesi, bölgeye ve ülkeye ekonomik bir katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu amaçla *Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı*'nda (2007-2013) da kırsal kalkınma için turizm ve rekreasyona yönelik el sanatları ve diğer alternatif üretim faaliyetlerinin geliştirilmesi planlanmıştır (Can, 2017: 56). Böylece turizm sayesinde el sanatlarının kuşaktan kuşağa aktarılarak sürdürülebilirliğinin sağlanacağı belirtilmektedir. Bunun yanı sıra dünya turizm sektöründe kültür-sanat ürünlerinin pazarlamasında ön sıralarda yer alan Türk el sanatı ürünleri oldukça büyük önem taşımaktadır (Öztürk, 2005; Eren & Erkol Bayram, 2021: 390-391). Nitekim geleneksel el sanatlarının üretildiği yerleşmeler, kültürel turizm, kırsal turizm ve müze turizminin gelişimine imkân

verebileceği gibi, üretilen el sanatları başka destinasyonlara turistik ürün şeklinde pazarlanarak da bu tür yerleşmeler dolaylı yönden ekonomik kazanç sağlayabilmektedir. Bu durum da kırsalda turizme bağlı olarak kırsal ekonominin çeşitlenmesi ve kırsal kalkınmada önemli ilerlemeler görülebilmektedir.

Literatür

El Sanatları

El sanatları; bir bölgede yaşayan insanların benzer ihtiyaçları doğrultusunda, bölgede bulunan hammaddelerden yapılan ve yıllar boyunca kendini geliştiren, toplumların duygularını aktaran, makineye dayalı bir üretimden çok el emeğinin kullanıldığı kültürel anlama sahip ürünlerdir (Sarıkaya Hünerel & Er, 2012; Kurgun & Yumuk, 2013; Eren & Erkol Bayram, 2021: 390). El sanatları; toplumun kendi yaşam deneyimleri içerisinde oluşmuş, yöresel özellik ve sanatsal bir nitelik taşıyan, halk tarafından basit alet ve makinelerle üretilen, kültürel kimliği yansıtan ve alınıp satılan ürünlerdir (Sarıoğlu, 2005). Başka bir ifadeyle el sanatları; gelenekler, örf ve adetler, yöresel danslar ya da yöreye ait ve yöresel teknikler kullanılarak yapılan sanatsal ürün ve faaliyetlerdir. El sanatları, somut olmayan kültürel miras kapsamına değerlendirilmektedir. İnsanlar ve toplumlar, yaptıkları bu el sanatlarına duygularını, sanat anlayışını ve düşüncelerini aktarmaya ve bunları yaşatmaya çalışmışlardır (Özbek & Çevik, 2018; McKercher & Du-Cros, 2002; Eren & Erkol Bayram, 2021: 389). Bu bağlamda UNESCO da 2003 yılında Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması (SOKÜM) sözleşmesini kabul ederek bu konuda önemli bir adım atmıştır. Sözleşmede, Türkiye’de de 2006 yılında yürürlüğe girmiştir. Sözleşmenin 2. fıkrasında *el sanatları geleneği* yer almaktadır. Sözleşme belirlenen alanlarda mirasın araştırılması, derlenmesi, arşiv ve dokümantasyon merkezlerinin oluşturulması, eğitim-öğretim kurumlarında ders olarak okutulması, müzelerin kurulması, kitle iletişim araçlarında olumlu kültür değerleri olarak yer verilmesi gerekliliği belirtilmektedir (Can, 2017: 56).

Türk el sanatları içerisinde yer alan el dokuma halıcılığı ise; halı, yastık, minder, sedir örtüsü, heybe ve duvar halısı gibi birçok ihtiyaca cevap veren ürünlerde uygulanan bir dokuma sanatıdır (Aslanapa 2005: 13-16). Halıcılık, geleneksel Türk el sanatları içerisinde önemli bir yere sahiptir. Halılar, el emeği ve göz nuru ile dokunmakta ve geçmişten günümüze kalan bir kültürel miras olmaktadır (Soysaldı & Kayadibi, 2014: 52). Türk dokuma sanatları içerisinde tarih boyunca halının önemli bir yeri olduğu çeşitli kaynaklarda belirtilmektedir. Örneğin Türk kültürel miras tarihinde önemli bir yeri olan Pazırık halısı dünyanın ilk düğümlü halı örneği olup, MÖ 5. yüzyıllara kadar tarihlendirilmektedir. Anadolu halıcılığı, sanat tarihçileri tarafından Selçuklular döneminden bu yana tarihlendirilmekte ve coğrafi bölgelere göre mekânsal bakımdan ayrımı yapılmaktadır (Aslanapa, 2005: 13-16). Anadolu’da el dokumacılığı, günümüze kadar varlığını sürdüren özgün kültürel miras değerlerinden birisidir. Anadolu insanı, birçok el dokumasında, tarih boyunca yaşamının temaları olan doğum, sevgi, aşk, ölüm ve özlemi rengârenk ipliklerle harmanlayıp işlemiştir. Hızla endüstrileşen ve modernleşen çağımızda; şekil, desen ve dokuma özelliği ile sanatsal değer taşıyan halılar, kültürümüzü yansıtan el sanatları arasında varlığını sürdürmektedir (Güllü & Çatır, 2017: 1286). 20. yüzyıl ortalarına kadar Türkiye’nin her bölgesinde hem satış hem de halkın kendi ihtiyaçları için sürdürülen el dokuma halıcılık faaliyeti, günümüzde de birçok bölgede hala devam ettirilmeye çalışılmaktadır (Soysaldı & Kayadibi, 2014: 52).

El Sanatları ve Koruma

İnsanoğlunun varoluşundan günümüze zorlu hayat koşulları nedeniyle doğan ihtiyaçlar, zamanla el sanatlarının gelişimini de beraberinde getirmiştir. Önceleri amaç insanın bedenini ve kendisini koruması gibi temel fizyolojik ihtiyaçlarını karşılamak iken, zamanla el sanatları ortaya çıktığı toplumun duygularını ve kültürel özelliklerini yansıtmaya başlayan eserler olmuştur (Öz, 2019: 1536-1537). Başka bir deyişle, geleneksel el sanatları toplumların duygularını, kültürel özelliklerini, sanatsal beğenileri ve özgün folklorik değerlerini yansıtmıştır. Aynı zamanda bu el sanatları, üretildikleri yöreye tanıklık etmekte, geçmişe ışık tutmakta ve gelecek nesillere aktarılarak toplumların kültürel kimliğinin bir parçası olmaktadır. Ancak el sanatlarının bir kısmı, zaman içinde toplumun çeşitli nedenlerle geçirdiği değişiklikler, endüstrileşme ve kentleşmenin etkisi nedeniyle yok olmakta, bir kısmı ise işlevselliğini koruyup günümüze ancak gelebilmektedir (Güllü & Çatır, 2017: 1285-1286).

Anadolu, el sanatları bakımından oldukça zengin bir coğrafyadır. Geleneksel kültürümüzün en önemli ürünleri olan el sanatları; mutfak araç gereçlerinden günlük kullanım eşyasına, müzik aletlerinden, halı, kilim ve çeyizlik eşyaya kadar geniş bir alana yayılmıştır. Geçmiş dönemlerdeki yaşamın bir parçası olan ve el emeğine dayalı üretilen bu el sanatları, endüstri (bilgisayar destekli fabrika) üretimi karşısında gerilemiş, bazılarının üretim biçimi bazılarının da işlevi değişmiştir. Buna paralel olarak ülke genelinde kırsal kesimlerden büyük kentlere doğru olan göçler, el sanatları ile uğraşan bireylerin sayıca azalmasına, son ustaların yok olması ile birlikte bazılarının kaybolmasına neden olmuştur. Geçmişte doğal hammaddelerden üretilen ve yerel özellikler gösteren el sanatları bugün geleneksel işlevi dışında, turizmin talep ettiği yönde değişmiştir (Öztürk, 2005, Can, 2017: 56).

El sanatları, Anadolu'da yaşamış birçok uygarlığın kültürel çeşitliliği ile birleşerek *geleneksel Türk el sanatları* mozaikini oluşturmuştur. Anadolu, farklı medeniyetleri birbirine bağlayan geçiş yolları üzerinde bulunmasından kaynaklanan coğrafi konumu itibarıyla, geçmişten günümüze birçok topluma adeta bir anne gibi kucak açmış, bu topluluklardan kalan kültürel mirasları kendi bünyesinde yoğurup, geleneksel Türk el sanatlarına dönüştürerek Anadolu'ya özgü zengin sanatsal bir sentez ortaya çıkarmıştır. Ancak zamanla unutulmuş veya unutulmaya yüz tutan bu kültürel miras zenginlikleri günümüzde etkin bir şekilde değerlendirilememekte ve hak ettiği değeri görememektedir. Geleneksel Türk el sanatlarının üretim sürecinde ihtiyaç duyulan zarif el işçiliğini ürünlere kattığı kültürel ve sanatsal öğelerin yok olması, geri döndürülemeyecek kadar büyük maddi ve manevi bir kayıptır (Öz, 2019: 1536-1537). Çünkü toplumların kimliği niteliğinde olan bu el sanatları, geçmiş ile günümüz arasında güçlü bir bağın kurulmasını sağlamaktadır (Er & Sarıkaya Hünerel, 2012: 169). Teknolojinin getirdiği yeniliklerle birlikte, üreticilerin ve tüketicilerin değişen tercihlerine bağlı olarak günümüz koşullarında hayatta kalmaya çalışan geleneksel Türk el sanatlarının birçoğu, bu zorlayıcı dönüşüm sürecine ayak uyduramayıp kaybolmuştur. Diğer bir deyişle, geleneksel el sanatı olan ürünler; seri, hızlı ve çok çeşitli türde imal edilen soğuk ve ruhsuz makine üretimi ürünlere yenik düşmüştür (Altıntaş, 2016: 158). Bu bağlamda, geleneksel Türk el sanatlarının korunması, sergilenmesi, tanıtılması ve pazarlanmasının yaygınlaşmasında coğrafi işaretler önem kazanmaktadır. Yüksek kalitenin bir göstergesi olan coğrafi işarete sahip ürünler, kendilerine özgü ve geleneksel özellikleriyle, doğdukları coğrafyaya ve o coğrafyanın meyvesi olan el sanatlarına değer katmaktadırlar (Öz, 2019: 1536-1537).

El Sanatları ve Sürdürülebilirlik

Turizmde sürdürülebilirliği uzun vadede sağlamak için turizmin ekonomik, sosyokültürel ve çevresel yönleri arasında uygun bir dengenin sağlanması gerekmektedir. Sürdürülebilir turizmin sosyokültürel boyutu ile ev sahibi toplulukların sosyokültürel yapısına saygı gösterilmesi, yaşayan kültürel mirasın ve geleneksel değerlerin korunması ve kültürler

arası anlayışa ve hoşgörüyü katkıda bulunulması ifade edilmektedir (UNEP & UNWTO 2005). Bu bakımdan yöresel toplulukların yaşayan geleneksel değerleri arasında yer alan somut olmayan kültürel miras unsurları, sürdürülebilir turizmin sosyokültürel göstergeleri kapsamında tartışılmaktadır. Böylece, dünyanın ortak mirası niteliğine sahip yaşayan bu değerlerin korunması ve gelecek nesillere aktarılmasında turizmin rolünün belirlenmesi sağlanabilir (Çalık & Ödemiş, 2018: 235). Somut olmayan kültürel miras, sürdürülebilir kalkınmanın güvencesi (UNESCO, 2003) ve toplumların kültürel kimliklerinin korunması için bir araç olarak görülmekte olup (Leimgruber, 2010), sürdürülebilir turizm kavramı içerisinde incelenerek değerlendirilmektedir (Labadi, 2013). Somut olmayan kültürel miras, geleneksel el sanatları başta olmak üzere toplumların sosyal ve kültürel birikimlerini, ağızdan ağıza yayılan sanatlarını ve değerlerini içermektedir (UNESCO, 1989). Somut olmayan kültürel miras unsurları arasında yer alan yöresel el sanatları, turizm vasıtasıyla korunabilecek önemli değerler arasında yer almaktadır (Ödemiş & Çalık, 2019: 1276). Bu noktada sürdürülebilir turizm; yerel ürünler içinde yöreye ait el sanatlarının sergilenmesi ve turistlere sunulması, yöresel el sanatlarına ekonomik değer kazandırılmasını ve bu el sanatlarının gelecek nesillere aktarılmasını mümkün kılacak bir araç olarak kabul edilmektedir (Demirbulat vd., 2015). Nitekim yerel halkın ekonomik kazanımlarının artırılmasına odaklı bir şekilde turistik bir değere dönüştürülen el sanatları yerel halk tarafından da sahiplenilmektedir. Bu anlamda söz konusu el sanatının orijinal özelliklerinin mümkün olduğunca korunması, ziyaretçilere özenli bir şekilde sunulması ve turistler tarafından tecrübe edilmesinin sağlanması oldukça önemlidir (Türker & Çelik, 2012; Ödemiş & Çalık, 2019: 1276). Bu tür kültürel miras varlıklarının kullanılabilir halde olması, turizm sektörünün sahip olduğu verimliliği artıracaktır. Ancak bu tür kültürel miras varlıklarının kaybı, gelecekteki turistleri, yapacakları seyahatlerde tarih ve gelenekleri görme fırsatından yoksun bırakacaktır (Özdoğan, 2014: 52).

Araştırma konusu üzerine olan literatüre bakıldığında, son yıllarda geleneksel el sanatlarının turizmdeki yeri ve önemi, bu kültürel mirasın korunması ve sürdürülebilirliği üzerine akademik araştırmaların arttığı görülmektedir. Özellikle 2000’li yıllardan sonra bu alanda araştırmaların yoğunlaştığı görülmektedir: ***Türk el sanatlarının günümüzdeki durumu, kültürel önemi ve azalan sanat ustaları*** (Öztürk, 2005; Sarıoğlu, 2005; Duymaz & Aydoğdu, 2008; Er & Sarıkaya Hünerel, 2012; Gür, 2012; Sarıkaya Hünerel & Er, 2012; Özkoca & Bozkurt, 2013; Dilmaç, 2013; Eroğlu & Köktan, 2013; Doğanay & Çavuş, 2014; Aslan & Yazar, 2015; Orhan vd., 2016; Altıntaş, 2016; Birinci & Camcı, 2016; Varol & Ertürk, 2016; Pekerşen & Çalık, 2017; Özbek & Çevik, 2018; Özdemir, 2019; Deniz & Çelik, 2020; Taş, 2021). ***Geleneksel el sanatlarının turizm ile ilişkisi*** (Akpulat & Polat Üzümcü, 2010; Öter, 2010; Günal, 2011; Etikan & Çukur, 2011; Bayazit vd., 2012; Kurgun & Yumuk, 2013; Arıoğlu & Aydoğdu Atasoy, 2015; Can, 2017; Akın, 2018; Bal, 2018; Ekici, 2018; Köşker & Karacaoğlu, 2019; Öz, 2019; Eren & Erkol Bayram, 2021; Kaya & Erol, 2021; Kocakaya, 2022). ***Türk el sanatlarının sürdürülebilirliği*** (Alagöz vd., 2018; Çalık & Ödemiş, 2018; Begiç & Öz, 2019; Ödemiş & Çalık, 2019). ***Anadolu’da ve Taşpınar’da halıcılık*** (Gür, 1995; Deniz, 1998; Kırac, 1998; Harbelioğ, 2011; Soysaldı & Kayadibi, 2014; Güllü & Çatır, 2017; Kılıç Karatay, 2019).

Araştırmanın Metodolojisi

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Araştırmanın amacı, Taşpınar yerleşmesinde var olan el dokuma halı kültürünün geçmişi ve yöre kadınlarına olan ekonomik katkıları belirleyerek, bu kültürel mirasın nasıl korunacağını ve turizmle birlikte sürdürülebilirliğinin nasıl sağlanacağını belirlemektir. Geleneksel el sanatlarından olan el dokuma halıcılığının gündeme alınması, turizme

kazandırılması, turistik bir ürün olarak sürdürülebilirliğinin sağlanması ve halı dokumacılığı üzerinden kırsaldaki kadınların gündelik yaşamının araştırılması çalışmanın önemini ortaya koymaktadır. Uzun yıllardır Taşpınar'da yaşatılarak günümüze ulaşan el dokuma halı sanatının turizme kazandırılması ve yerleşmenin turizme açılmasına yönelik altyapısal ve tanıtım çalışmalarının yapılması gerekliliğinin bu çalışmada ortaya koyulması araştırmanın önemini göstermektedir.

Araştırmanın Veri Seti ve Yöntemi

Araştırmanın ampirik verileri, saha araştırmasına dayalı bir şekilde nitel araştırma yöntemi ile elde edilmiştir. Araştırmada nitel araştırma yönteminin görüşme ve gözlem tekniği uygulanmıştır. Görüşme yapılan katılımcılar, amaçlı örneklem yöntemine göre belirlenmiştir. Araştırma sahasında uzun yıllar elde halı dokuyan kadınlar ile yüz yüze derinlemesine görüşmeler yapılmıştır (Tablo 2). Görüşmeler yarı yapılandırılmış görüşme formları üzerinden, yaklaşık 30-40 dakika süreyle yüz yüze olarak gerçekleştirilmiştir. Katılımcılarla yapılan görüşmelerin verileri, not alma ve bazılarında ise ses kayıt alma şeklinde elde edilmiştir. Verilerde belirli bir doygunluğa ve birbirini tekrar etme durumuna ulaşıncaya kadar görüşmelere devam edilmiştir. Tablo 1'de görüşme yapılan kişilere ait demografik durum gösterilmiştir.

Tablo 1: Görüşme yapılan kişilere ait demografik durum

Kod	Cinsiyet	Yaş	Medeni Durum	Çocuk	Eğitim	Açıklama
K1	Kadın	70	Evli	9	İlkokul	Eşinin sağlık güvencesinden yararlanmakta, eşi emekli
K2	Kadın	57	Evli	5	Okuryazar değil	Eşinin sağlık güvencesinden yararlanmakta, eşi emekli.
K3	Kadın	40	Evli	6	İlkokul	Sağlık güvencesi Yeşil Kart, eşi hasta-çalışmıyor.
K4	Kadın	53	Evli	5	Okuryazar değil	Eşinin sağlık güvencesinden yararlanmakta, eşi asgari ücretli olarak çalışmakta
K5	Kadın	35	Evli	1	Ortaokul	Babasının emekli maaşı ile geçinmekte, eşi çalışmıyor
K6	Kadın	60	Evli	3	Okuryazar değil	Eşinin sağlık güvencesinden yararlanmakta, eşi emekli
K7	Erkek	50	Evli	2	Yüksekokul	Kamu çalışanı (polis), kasaba sakini
K8	Erkek	52	Evli	3	İlkokul	Kasabada esnaf

Araştırmada Güvenirlik ve Geçerlik

Araştırmada katılımcılardan araştırma konusu ve araştırma sorularına ilişkin derinlemesine bilgilerin elde edilmesi amaçlanmıştır. Nitel yöntem uygun araştırma sorularının ve görüşme sorularının oluşturulmuş olması ve verilerin titiz ve yansız bir şekilde sınıflandırılmış olması araştırmanın güvenilirlik ve geçerlik düzeyini artırmaktadır. Doğru kişilerle görüşme yapabilmek hedeflenmiş, bu doğrultuda katılımcılar amaçlı örneklem yöntemine göre belirlenmiştir. Nitel araştırmalarda örneklem sayısının araştırma evrenini temsil etmesi aranmamakla birlikte, görüşme verilerinde veri doygunluğuna (veri tekrarı) ve çeşitliliğine ulaşıncaya kadar görüşmelere devam edilmiş olması, amaca uygun örneklem

yönteminin belirlenmiş olması araştırmanın güvenilirlik ve geçerlik durumunu artırmaktadır. Verilerin elde edilmesinde ve yorumlanmasında gösterilen titizlik (dikkat), araştırma sürecinde gösterilen objektiflik, verilerin sınıflandırılması ve yorumlanmasında mantıklı, tutarlılık ve hassaslık durumu ile hareket edilmiş olması araştırmanın güvenilirlik ve geçerlik durumunu yükseltmektedir. Ayrıca görüşme verileri doğru bir şekilde alıntılanmış olması ile araştırmanın inandırıcılığı artırılmıştır.

Araştırmanın Analizi

Araştırma sahasından elde edilen görüşme verileri Microsoft Office Word programına aktarılmıştır. Görüşme verilerinden, araştırmanın amacı ve araştırma sorularına cevap verecek şekilde, ana temalar oluşturulmuştur. Sonraki aşamada, ana tema ile ilişkili alıntılama tekniği uygulanmıştır. Alıntılar, metin içinde kelime ve cümleler ile alıntılar betimlenmiş ve yorumlanmıştır. Katılımcıların kelime ve cümlelerde neyi ifade etmeye çalıştığı, konu hakkındaki bilgisi ve konuya bakış açısı çözümlenmeye çalışılmıştır.

Araştırma Soruları

Çalışmada cevap aranan araştırma soruları şu şekildedir: Taşpınar beldesinde el dokuma halı kültürünün geçmişi nedir? Taşpınar beldesinde el dokuma halı kültürü ile yörenin ekonomik faaliyeti ile ilişkisi nedir? Yörede el dokuma halı kültürü ile kadınların gündelik hayatı arasında nasıl bir ilişki vardır? Taşpınar beldesinde el dokuma halı kültürünün kadınlara ve yöre ekonomisine katkısı nedir? Taşpınar beldesinde el dokuma halı kültürü korunması ve sürdürülebilirliği nasıl sağlanabilir? Taşpınar beldesinde el dokuma halı kültürü turistik bir ürüne dönüşme ve turistik bir ürün şeklinde pazarlanma olanağı nedir?

Bulgular

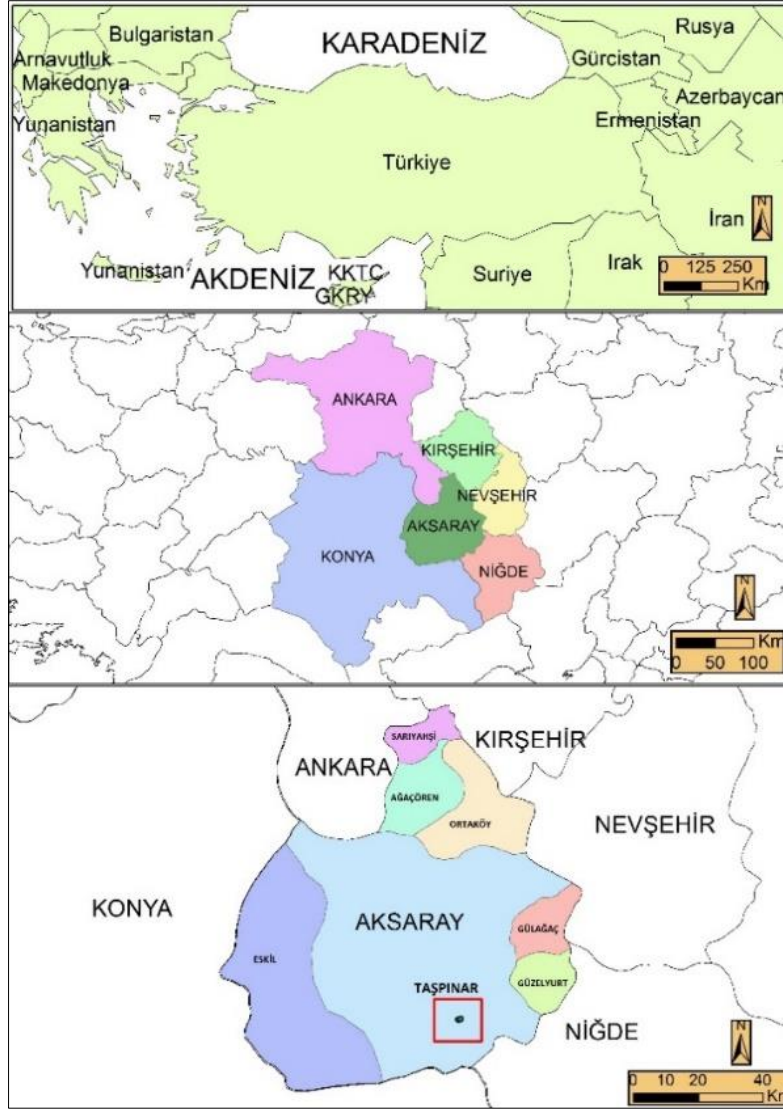
Araştırma Alanı

Araştırma alanı, İç Anadolu Bölgesi'nde, Hasan Dağı volkanik kütesinin kuzeybatısında yer almaktadır. İdari bakımdan Aksaray ili merkez ilçeye bağlı bir belde yerleşmesi olan Taşpınar, Aksaray-Niğde-Adana karayolu kenarında yer almaktadır (Şekil 1). Araştırma alanının nüfus verileri incelendiğinde, 1965'ten günümüze kadar Taşpınar'da önemli bir nüfus kaybının olmadığı görülmektedir (Tablo 2). Araştırma sahasının Aksaray şehrine 24 km, Aksaray Üniversitesine 19 km, Aksaray Organize Sanayi Bölgesi'ne 13 km uzaklıkta olması, nüfusun azalmamasında etkili olduğu söylenebilir. Aksaray şehrinin coğrafi yakınlığı nedeniyle şehir ile kurulan günöbirlik temas, dışarıya ciddi bir oranda göç vermeyi önlemiştir. Ayrıca kasabada 12-13 bakkal, 2 büfe, 4 kahvehane, 1 fırın, 3 lokanta ve 3 kuaför işletmesinin olması; anaokulu, ilkokul, ortaokul ve lisenin bulunması; Aksaray şehri ile günlük 15 sefer ile otobüs ulaşım hizmetinin sağlanması dikkat çekmektedir.

Tablo 2: Taşpınar belde yerleşmesinde nüfusun gelişimi

Kişi / Yıl	1965	1980	2000	2007	2011	2014	2018	2021
Erkek	1.126	1.532	1.764	1.378	1.259	1.327	1.393	1.373
Kadın	1.238	1.663	1.825	1.480	1.386	1.401	1.445	1.386
Toplam	2.364	3.195	3.589	2.858	2.645	2.728	2.838	2.759

Kaynak: TÜİK, 2022

Şekil 1: Araştırma sahasının lokasyonu

Araştırma Alanında Halı Dokumacılığın Tarihi

Halıcılık tarihinde Taşpınar isminin geçtiği ilk yazılı kaynak 1869-1870 tarihli II. Konya Salnamesi'dir (Konyalı, 1974: 102). Salname'de Aksaray'da dokunan kilim ve seccadelerden söz edilmekte ve Taşpınar'da dokunan halıların da iyi halıların başında geldiği kaydedilmektedir (Gür, 1995: 22). Tarihi kaynaklarda, Aksaray'da 19. yüzyılda halı ve kilim dokunduğu, halıların genellikle seccade ismiyle anıldığı, bitkilerin doğal boyalar ile renklendirildiği belirtilmektedir. 1900 yılı başında Aksaray'da 32 adet halı tezgâhı bulunduğu bilinmektedir. Bu durum, Aksaray'da halıcılığın Osmanlı döneminde de sürdürüldüğünü göstermektedir (Deniz, 1998: 94; Harbelioğ, 2011: 14).

Aksaray ve çevresi Selçuklular döneminden günümüze kadar halıcılığı ile ünlü olmuştur. Günümüzde bile Aksaray'a bağlı Taşpınar kasabasında kadınlar tarafından kurulan halı atölyesinde tezgâhlar hala çalışır durumdadır. Halı dokumacılığı orta yaş grubu kadınlar tarafından ek gelir kaynağı olarak yapılmaktadır. Taşpınar ve çevre köylerde dokunan halıların ortak özellikleri hammaddesinin saf yün olmasıdır. Taşpınar'da halı dokuyan kadınlar, halı desenlerini ezbere ya da örneklik halılardaki motiflere bakarak dokumaktadırlar. Taşpınar halı atölyesinde 8 adet örneklik halı tespit edilmiştir. Örneklik halılar, en yenisi 40 yıllık ya da daha eski olup, Taşpınar halılarının renk ve motif kataloğunu oluşturmaktadır. Taşpınar halılarında

desenler bölgeye has ve orijinaldir. Halılarda hammadde olarak doğal yün ipliği, doğal boyar maddeleri ile boyanarak kullanılmaktadır. Bitkisel boyarmaddelerle yün boyama, görerek, uygulayıp öğrenilmiş ve geleneksel yöntemlerle günümüze gelmiştir (Soysaldı & Kayadibi, 2014: 52).

Aksaray yöresi halıları "Taşpınar Halısı" ismiyle tanınmaktadır. Anadolu'da halıcılığın köklü tarihi, özgün el sanatının hâlâ devam ettirildiği Aksaray yöresindeki Taşpınar Kasabası'ndadır. Günümüz Taşpınar halılarının desenleri özgün bir karaktere sahiptir. Desenlerin büyük bir bölümünün nasıl ortaya çıktığı bilinmemektedir. Taşpınar halılarının günümüze kadar titizlikle koruduğu özelliklerinden bir tanesi atkı, çözü ve düğüm iplerinin tamamen yün olması ve halılara karakteristiğini veren renklerin elde edilmesinde kökboyanın kullanılmasıdır (Kıraç, 1998: 86, 88). Başka bir ifadeyle, Taşpınar'da karasal iklimi özellikleri nedeniyle geniş ölçüde hayvancılık yapılmakta ve hayvanlardan yün ipliği elde edilmektedir. Yörenin dağlık bölge oluşu ve bitkilerin zenginliği iplik boyamacılığında başta kök boya ve cehri olmak üzere doğal boyaların kullanılmasına imkân vermiştir. Yün ipliği ve doğal boyama Taşpınar halılarının gelişmesinde ve sürdürülmesinde etkili olmuştur. Yörede yün kendi yetiştirdikleri koyunlardan kırkım yoluyla elde edilmekte ve iplik eğrilmeden önce gereken bütün işlemler (yıkama, kurutma, ayırma, temizleme, tarama, sınıflama) kadınlar tarafından yapılmaktadır. Bu şekilde hazırlanan ipliklerin renklendirilmesinde başta kök boya olmak üzere yörede yetişen bitkilerden elde edilen doğal boyalar kullanılmaktadır. Taşpınar halıları, ebatlarına ve kullanıldıkları yerlere göre "taban (kelle), çift somya (sedir), minder, namazlık, yastık, heybe ve eyerlik örtüsü" gibi isimler almaktadır (Soysaldı & Kayadibi, 2014: 54-55). Taşpınar halıları üzerinde ise bitkisel motifler (çiçek, gül, yaprak, ağaç), geometrik motifler (kare ve dikdörtgen vd.) ve hayvansal motiflerin (kuş, koyun, karınca) kullanıldığı görülmektedir (Kılıç Karatay & Oyman, 2017: 393; Kılıç Karatay, 2019: 76-77).

Nitel Verilere Dayalı Bulgular

Araştırma sahasındaki ilgili katılımcı görüşleri 8 farklı alt başlık altında temalaştırılarak betimlenmiş ve yorumlanmıştır.

Tema 1: El Dokuma Halıcılığının Taşpınar'daki Geçmişi

El dokuma halıların geçmiş yüzyıllardan günümüze dokunarak gelmesi, bu halıların motif, renk ve iplerinin özgün ve geleneksel olmasına imkân vermiştir. Annenin kızına, kaynananın gelinine öğreterek geldiği bu geleneksel el dokuma halı sanatı, bir geçim kaynağı olmanın yanı sıra kadınların gündelik yaşamında da önemli bir yer tutmuştur.

...Taşpınar'da daha bizden evveli yani anamız, teyzemiz dokumuş. Daha bizden öncekiler dokumuş. ... (Önceden) evde dokurduk, evlerde kalkınca burada (halı evinde) dokuyoruz. (K1) Bizim dedelerimiz ebelerimiz sürdürmüş, asırlardır. (K6)

Tema 2: Taşpınar'da Halıların İplerinin Hazırlanışı

Taşpınar halılarını özgün ve değerli kılan en önemli özellik, iplerin koyun yününden eğrilerek elde edilmesi ve iplerin çevredeki çeşitli bitki ve meyveler ile boyanarak orijinal renklerin elde edilmesidir (Foto 1).

... (Eskiden) Mayıs ayında, Eylül'de koyunlarımız kırkıldı mı yünleri temizledik. Çıkrıklarımızla onları (yünleri) eğirirdik. Her evde 30-40 kilo ip eğrilirdi. Bir ay ip eğrilirdi. 10 gün falan elimizde ipleri elimizde boyardık. Evlerimizde halılarımızı çizer dokurduk. Şimdiki renkli ipler dışardan (başka ilçeden) geliyor. ...İplerin boyalarını üzüm yaprağından, dağlarda kök boya deriz biz (ondan). Hasan Dağı'ndan getiririz o kökboyaları. Cevizlerin yaprağından, sütleğen otundan, soğan kabuğundan, saman sarısından renklerimiz oluyor. İplerin renkleri. (Halıların astar ipi olan) çözüğü ipi (eriş), koyunlarımızın yününden eğiriyoruz. Kök boya, iplerimizin adı. En değerli ipimiz kök boya. Ondan sonra yavşan yeşili. Yavşan otu ile boyarız, üzüm yaprağı ile boyarız, yavşan yeşili

deriz. Hayvanların yediği samana değiririz, iplerimiz (sarı) rengini alsın diye. Dağ eriği ile kaynatırız ipi. (K1)

Kasabada küçükbaş hayvancılığın bitmesi ve halıların makine halısı karşısında alıcı bulamaması, yün ipi eğirme işi ve iplere renk vermek için iplerin çeşitli bitki ve meyvelerle kaynatılması durumu günümüzde büyük ölçüde ortadan kalkmıştır. Kendi özgün ve renkli iplerini elde edemeyen kadınlar ise Taşpınar'ın renkli halılarını dokuyamaz duruma gelmişlerdir.

...(Kendi kök boya) iplerimiz bitti. İp bitti mi bu halı dokunmaz. Renkli iplerden bir tanesi olmasa bu halı (motif) dokunamaz. (Belediye) başkanımız almadı (ip). (K6)

Foto 1: Taşpınar el dokuma halı (sol) ve seccadeler (orta ve sağ) (Ceylan©)

Tema 3: Kadınların Taşpınar'da Halı Dokuma Geçmişi

Kadınların halı dokuma geçmişi genelde çocukluk ve gençlik dönemlerinden başlamış, anne evinde öğrendikleri halı dokuma sanatı gelin gittikleri evde de devam etmiştir. Kadınların çocukluk ve gençlik dönemleri de halı tezgâhlarının başında geçmiştir.

...Bizler 12 yaşından buyanna dokuruz. Yıllardır dokunuyor yani. Daha bizden öncekiler dokumuş, ben de 12 yaşından buyanna dokurum. 60 yıldır dokurum, hiç de boşlamadım. İşte benim beş kızım vardı, kızlarımla dokurdum. (K1)

...Doğdum doğalı (halı dokuma işini) yaparım. Küçükken oturmuştuk biz (halı dokumaya). Eskiden evde yapıyorduk, sonra buraya (halı evine) geldik. Okula gitmedim, okumam yazmam yok. Babam halı dokuyacaksınız diye bizi (okula) göndermedi. (K2)

...8 yaşında halı dokumayı öğrendim, 40 yaşındayım şimdi. (K3)

...Ben 14 yaşında gelin geldim oğlum, bu köye. Ben Aksaraylıyım. Ben burada belledim (öğrendim). 14 yaşından beri dokurum, 53 yaşındayım. (K4)

...15 yıldır dokuyorum. (K5)

...Ne yapacaksın dokumayıp da, mecburuz oğlum. 15 yaşından beri dokurum. 15 yaşında iken annem okula salmamış halı dokutacağım diye. (K6)

Tema 4: Taşpınar'da Kadınların Geçim Kaynağı: Halıcılık

Taşpınar'da halıcılık geçmiş yüzyıllardan günümüze kadar kadınlar için önemli bir geçim kaynağı olmuştur. Aksaray Organize Sanayi Bölgesi'nin açılması ve sanayideki firmaların yaygınlaşması ile kasabanın genç kızlarının ve erkeklerinin sanayi sektöründe çalışmaya yöneldikleri

görülmüştür. Halı dokumanın geleceğinin olmadığını ve halı dokumacılığında düşük ücret ile çalışıldığını gören genç kızlar sanayi sektöründe çalışmaya yönelmiş, ev kadınlarının önemli bir kısmının ise halı dokumayı büyük ölçüde bıraktıkları görülmüştür. Halı evinde halı dokuyan kadınların ise gündelik ihtiyaçlarını karşılamak için, zorunluluk gereği halı dokumayı sürdürdükleri görülmüştür.

...Eskiden geçim kaynağımızdı halı. Şimdi erkekler fabrikalar açılınca gittiler, halı işi öldü yani. Ama yine de bizim başkanlarımız açtı burayı (halı evini). (Eskiden evlerde) erkeklerimizin bazıları dokurdu hanımı ile bazıları da (erkekler de) hiç dokumazdı. ...Öyle bir yani bizim dokuyup da kazanç kazanmadık buradan. Evlerde de boş durmadık, 500'e dokuduk, 200'e dokuduk, bir milyara dokuduk. ... Şimdi biz 1,5 m. uzunluğunu 1 metre eni dokuduk mu 1 milyar alıyoruz. Bu, para bile değil de biz çaresizlikten yani (dokuyoruz). Bu 2 m² oluyor, ona 1 milyar aldık, ucuz yani. ...Geçimimi bundan (halıdan) sağladım. Hep çocukları bundan (halıdan aldığım ücretle) everdim. Şimdi (olsa) everemem, halılar (değeri) düştü. O zaman halımız iyiydi (ünlüydü), çeyizimiz iyiydi (el dokuma halı çeyizleri). 9 çocuk everdim ben onunla, halıyan (halı dokumacılığı ile). Evi hep ben geçindirdim. Hep ben kazandım, çocuğu çocuğu ben büyüttüm. Emekli olamadım. Burada (halı evinde) da bak, 25 senedir buradayım, buradan da bir şey öremedim (kendime ciddi bir kazanç sağlayamadım), boşlayamadım (bırakamadım) da. Geçimimiz o (halıcılık). Bir sürü torunum var, onlara bakarım. ...Dernek yok, kooperatifimiz falan yok. Önce kuruldu idi (dernek), iptal ettik. ... (Kadınlar) aylık bir 1 milyara niye gelelim (halı evine) dediler, elmaya gittiler. Elmadan aylık 1,5 milyar para alıyor, buradan aylık 1 milyar alıyor, öyle olunca hiç olmadı oğlum (halıcılığın gelişmesi). (K1)

...Ben de buraya ekmek parasına geliyorum. Eşim, evde yatır 2013'ten beri, hasta. Evi ben geçindiriyorum. Bir tane askerden gelen oğlum var. O da çalışıyor da, o da ben size ne zamana kadar bakacağım diyor, benim de geleceğim var, ben de şey (düzen) kuracağım diyor. ... Bu (halı dokuma geçimimi) karşılamaz ki. Buraya (halı evine) gelmesem ekmek almaya param yok. Şuradan fırından hiç olmasa ekmeğimi yazdırıyorum, alıp ödeyeceğim diye. (halı dokuyup aldığım parayı) dükkânlara veriyorum, fırına veriyorum. ...Sigortam yok, yeşil kartlıyım. (K3)

...Devlet vermedi kömürü, odun kömür alayım diye dokurum. (K4)

Bura da ekmek kapımız bizim. Başkaları nasıl işte çalışır para kazanırsa, bizimki de bu. Bundan para kazanıyorum, bundan geçiniyorum, evin eksikliği gediği. Babamın emekli maaşından aldığım 800 lira ile odun mu alacaksın, kömür mü alacaksın, eve başka bir şey mi alacaksın. ...Odun kömür alalım diye dokuyoruz, çaresizlikten. Ben bunu (halı siparişini) çaresizlikten aldım, boş durmayalım kış erzaklarını alalım diye. Salça alacan, bulgur kaynatacan. (K5)

Geçim kaynağımız bu, ne yapacaksın. Geçimi bundan sağlıyoruz. Çocuklar evlendi. Eşimin emekli aylığı var, o da 3,5 milyar, gelen zamlar. Odun mu alacaksın, kömür mü, kış tedarikini mi düzeceksin. (K6)

Tema 5: Taşpınar'da Halı Evi'nin Geçmişi ve Hikâyesi

Geçmiş yıllarda evlerde dokunan halılar, Taşpınar Belediyesi'nin halı evi atölyesini açmasıyla birlikte, 25 yıldır halı evinde dokunmaya başlanmıştır (Foto 2). Taşpınar Belediyesi başkanları, halı evinde dokunan halıları dışardan gelenlere hediye olarak vermiş, halı evinin iplerini temin etmiş ve atölyede çalışan kadınların ücretlerini karşılamıştır.

Bu halı evini de açalı 25 sene oldu, açılalı. Musa Başkanımız gününde (döneminde) dokuduk, Cihan Başkanımız gününde dokuduk. Onlar beşer sene başkanlık yaptı. Burada (halı evinde) 20-25 kadın vardık, sonra baktılar böyle İş-Kur'dan işleri olmayınca kadınlar dağıldı. (Şimdi) 10 kişi kadar ancayız. ...Asgari ücretli dokumuyoruz. Bunu şimdi dokuyoruz ya, (belediye) bir milyara (dışardan sipariş) alıyor, bir milyar paramızı veriyor (belediye). ...Halıları pazarlama yok, belediyemize dokuduk. Musa'nın gününde de belediyeye, Cihan'ın gününde de (belediyeye dokuduk). Şimdi Metin Başkanın gününde de buna veriyoruz. İp bunların (ipi belediye alıyor), biz sadece emeğimizi alıyoruz. Malzemeler de ipler de belediyeden. Belediye pazarlamıyor, bunlar da (belediye de) hediye veriyor gelenlere. ...Şimdi dediğim gibi İş-Kur'a bağlı olsak, burada (halı evinde) 50 kadın çalışır. Ama öyle olmayınca kadınları getiremedik (halı evine). ...Sigortamız yok. Öyle bir şey olsaydı, burası kadınla dolardı. (K1)

Gelirimiz az, halıdan. Asgari ücret falan olsaydı, burada (halı evinde) 60-70 kadın çalışacaktı. (K1)
Önceden evde dokuyorduk da burası (halı evi) açılınca buraya başladık. 3 senedir geliyorum buraya, önceden evde yapardım (halı dokurdum) kaynanamla. (K3)

Sabah 6 da geldik (halı evine). (K3) Sabah 6'da geliyoruz, akşam 6'ya kadar dokuyoruz. Buraya yemeğimizi getiririz onu yeriz, otururuz işte. Onunla (öğle yemeğiyle) akşamı ederiz. (K6)

Burası iki ay falan kapalı kaldı. Dışardan ip geldi, sipariş geldi de, şimdi dokuyoruz (dışarıya). Kışın burası 3 ay falan kapalı durdu. Odun kömür olmayınca kadınlar soğuk diye gittiler. Kadınlar (soğuktan) dondular, dokumadılar. (K6)

Foto 2: Taşpınar kasabasının el dokuma halı atölyesinden görseller (Ceylan[©])

Tema 6: Taşpınar Halı Evi ve Yerel Yönetimler

Halı evi atölyesinde çalışan kadınların yerel yönetimlerden yeterince destek göremedikleri, destek görmeleri halinde el dokuma halıcılığını yeniden canlandırabileceklerini, ancak kendilerine yeterince fırsat tanınmadığını belirtmektedirler.

Önce bir Valilik falan, arkamızda bir duran olsaydı, destek olan olsa dokuruz yani. Biz kendi başımıza, Belediye yönetti (bizi), onunla kaldık. Valilik yine yapar da, şimdiki bu Vali daha iyi, değerli. Kadınların ne iş yaptığını, ne işle uğraştığını görüyor, bak (Vali) köy köy geziyor. Belediyemiz davet edip de (Vali'yi) halı evine getiremedik. ...Ammma belediye başkanlarımız bize yanlış yaptı, (halıcılığı) hiç ilerletmedi yani. Başımızda durmadılar oğlum. İsterse kulakları duysun. Yıllardır başkan ile çalıştık, başkanlar kendileri ne gördü ise gördü (halıyı aldı sattı), biz orasını (alım satımını) bilmedik. Hediye veririz dedi, biz onunla kaldık. Niye bunlar (belediye) öyle etmiyor (alıp satmıyor), bu kadınlar emektar. İşin üstüne düşelim, buradan bir dükkân açalım (demiyorlar). Gelen turistler bizim köye de gelsin. Biz burayı İş-Kur'a verelim, İş-Kur'da çalıştıralım demediler. ...Valilikten buraya yardım geldi, ipi de bize sattılar. (Belediye) başkanlarımız bize ipi sattı, kendileri değerlendirdi. Kadınların çalışmasını öldürdüler oğlum. ...Desteği bize Valilikten dışardan verecekler. İçerdeki (belediye) başkanımız bize destek olsa (da) oradan (dışardan) gelecek (asıl destek). ...İş-Kur'a başvurduk, her şeyimiz oldu, geri durdurttular. (K1)

Belediye başkanı olacakları zaman, "aman aman" derler. İşleri bitti mi sırtını dönüyorlar. (K2)

Belediye (ipleri) almasa biz yapamayız (halı dokuyamayız). Bizim (kök boya) ipler bitti. İpler bitmese ona (kendi halılarımıza) devam edecektik. Belediye başkanı ip almayınca (halıları) yapamadık. Başkan da gücüm olmuyor, alamıyorum dedi, biz de (halı dokuma işini) boşlayıverdik. Başkan kapatın gidin dedi, ilgilenmedi. (K3)

Desteğimiz yok, halımıza desteğimiz olsa çok güzel olur. Desteği de istiyoruz yani, Valimizden olsun (belediye) başkanımızdan olsun. ...Destek olsa da sürdürsek iyi olur. Öldürmek istemiyoruz (halıcılığı), destek çıksınlar halımıza. (Dışarıdan sipariş gelen, yabancı motifli) bu halıyı (normalde) hiç dokumak istemiyoruz, kendi köy halımız daha güzel. (Dokumak istesek) bizim köyün halılarının ipleri yok. Eksiği çok, ipleri alınsa dokuruz. (Belediye) masraf edemedi, almadı. ...Ne başkanımız el uzattı bize, ne Valimiz el uzattı bizlere. Hiç kimse uzatmadı elini. Vali'ye sesimizi duyursak da bir baksa halimize. İstiyoruz da Vali ile konuşmayı. Halimizi derdimizi anlatmak istiyoruz. ...Bizim buraya halıya destek çıkan olsa, dokuyan çok olur. (K5)

Tema 7: Taşpınar'da Halılarının Turizmde Turistik Bir Ürün Olarak Pazarlanabilirliği

Taşpınar halılarının turizme yönelik pazarlanabilmesi durumunda dokunan halı türlerinde ve sayılarında bir artış görüleceği ve kadınların gelirlerinde bir artış olacağı belirtilmektedir. Bu durumun kadınların çalışma motivasyonlarını yükselteceği ve halı dokuma sanatının devam ettirilmesine imkân vereceği düşünülmektedir (Foto 3).

...(Belediye'nin) hiç pazarlama şeyleri olmadı yani, hep hediye gönderdiler. Turizm Müdürlüğü (halı evini) açarsa sekizinci ayda (İş Kur destekli olarak) açacak, o (zaman) pazarlayacaklarmış yani. Malzemeleri de Bakanlığa bildirmişler, oradan gelecekmiş, yardım. ...Turizm için dokunsa, öyle olsa çok dokurlar. Hem de turistlere verdik mi para kazanın. (Para) kazandıktan sonra da bugün kesen (halıyı bitirin), yarın yine çizen (yeni bir halıya başlarsın). Aksaray'da (halıyı pazarlayacak) belirli bir yer olsa, bizim burada belirli bir yer olsa daha iyi olur. (Aksaray'da) kiralayıp da açabilirsen açılır ancak. Dokuduğunda minder, yastık, namazlık, büyük halı, çanta, heybe. Hep dokunur yani, turistlerin istediği şekilde dokuruz. Turistlerin de alacağı zaten heybe, çanta, küçük yastık-minder. Asıl bunlar da iyi gider (pazarlanır) yani. (K1)

(Turizme yönelik olsa) öyle olsa, yapacak (halı dokuyacak) çok kadın var. (Turizm olsa) öyle olsa Mustafa Müdür (İl Kültür ve Turizm Müdürü) gelecek. (Halı evine) gelmeyince herkes (kadınlar) bıraktı gitti. (K3)

Turistlerin istediği şunlar küçük küçük. Bunları turistin biri gelse, ona veririz. O da parayı basar. O zaman bizim de geçimimiz olur. Bunlar köşe minderi oluyor. (K4)

Tema 8: Taşpınar'da Halı Dokuma Kültürel Miras Değerinin Korunması ve Sürdürülebilirliği

Geçmişte halıların Aksaray'da kurulan halı pazarında satılabildiği, ancak pazarın kalkması ile pazarlama ve satış durumunun ortadan kalktığı belirtilmektedir. Halı evinde düşük ücret verilmesi nedeniyle genç kızların ve kadınların organize sanayide çalışmaya yöneldiği ve kadınların halı dokumayı bıraktığı ifade edilmektedir. Bu durumun halı kültürünün korunmasını ve yaşatılmasının ve halı dokumacılığının sürdürülebilirliğini zorlaştırdığı görülmektedir.

Foto 3: Taşpınar el dokuma halı motiflerinden örnekler (Ceylan[©])

Ölmesin diyoruz işte kendi halılarımız. ...Evlere dokuma kalktı gayrı. Biz burada (halı evinde) 10-15 kadın 25 senedir öyle (düşük ücretle) çalıştık, şimdi kadınlarımız 10 kadar ancak kaldı (halı evinde). (Halıdan) bir şey kazanamayınca (halı evinden) gittiler oğlum. (Kadınlar) elmaya gidiyor, elmanın günlüğü 150 milyon, buradan (kadınların) aldığı (aylık) 1 milyar. (Kadınlar) gittiler hep (başka işlere). ...Şimdi evlerimizde halı öldü. En meşhur, en güzel, en (çok) satılan bizim köyün halıydı. Amma işte halıları öldürdüler. Yaa (belediye) başkanlar bizimle (birlik) olsa biz bu halıyı ilerletiriz, yürütürüz. Başkanlar bizimle (birlik) olmuyor. ...Eskiden halılarımızın (Aksaray'da) pazarı vardı, o pazar şimdi kalktı öldü. Aksaray'da Salı pazarına götürürdük, oradan da her yere giderdi o halılar. Şimdi o şeyi öldürdüler. Makine halısı çoğaldı, dokuyan olmadı oğlum. (Organize sanayi bölgesinde) fabrikalar açıldı, gelinler kızlar oğlanlar şimdi hep fabrikaya gider. Sanayi yakın, oraya hep işe giderler. Asgari ücretle çalışırlar. ...Ben gelmesem burayı (halı evini) açan da olmaz. Ben de kapatmadım, bunlara (belediyeye) karşı kapatmadım. Ayakta tutacağım (bu halı evini), ölene kadar da sürdüreceğim. (K1)

(Halıcılığın geleceği) sıfır. Sabah geldim oturdum, sırtım ağrıdı şimdi. Bir şey yok. Odun alacağım diye yapıyorum (halı dokuyorum). İhtiyacımı karşılayacağım diye yapıyorum. ...Şimdi bir şey yok (halıcılıkta). Taşpınar halısı diye bir şey kalmadı ki. Kendi köyümüzün (orijinal desenli) halısı dururken, elin (başka ilçenin kendi modelinin) halısını dokuyoruz. ...Yeni nesilden (halı dokumayı) bilmeyenler pek çok. Yeni neslin hiç birisi bilmez. Şimdiki gençler gelir de halıya oturur mu? Niye dokusun 1,5 milyara bunu? Başka iş dururken, fabrika dururken, 5 milyar (asgari ücret) dururken, 1,5'a gelir de dokur mu bunu? Niye gelsin. Benim de yaşım genç olsa ben de gelmem (halı dokumaya). (K2)

Biz şu halımızı (halı dokuma kültürünü) bitirmek istemiyoruz, arkamızda duran olsa bitirmeyeceğiz. Kendi köy halımız varsa, çoluğumuza çocuğumuza öğretiriz, öyle bir yerimiz olsa. Kızım büyümüş öğretirim. Niye? Fabrikaya gideceğine buradan alır aylığımlı yıllığımlı. (K3)

(Halıcılığı sürdürmeyi) düşünüyoruz oğlum. Hani destek olurlarsa, İş-Kur'a falan bağlı olursa daha iyi dokuruz. ... Halıcılığımız ölmesin yani, ömür boyu sürsün. Köyün bir kısmı yapsa, (halıcılık) batmaz o zaman, tükenip gitmez. Biz de halımızı öldürmek istemiyoruz. ...Çocukların kimi biliyor, kimi bilmiyor (halı dokumayı). Kimi öğrenmeden gelin gitti yavrum. Benim kızın birisi biliyordu, ikisi (halı dokumayı) bilmeden gelin gitti yavrum. Öğrenmeden gittiler. Halının geleceği yok diye biz çocuklara belletmedik (öğretmedik). (K4)

Gençlik tayfası organize çalışıyor. Çoğunluk orda çalışıyor, iş sahası orada olduğu için. Burada iş yok. Tarımda zaten olan nadir, tarımı da bitirdiler zaten. Hayvancılıkla da uğraşan çok az. Halı da bitti zaten. Halı önceden evlerde dokunurdu. Önceden buranın geçim kaynağı hep halı üzerineydi. Evlerde tezgâhta dokunurdu. Giderlerdi onu ucuz pahalı verirlerdi, onunla geçinirlerdi. Şimdi hazır halı çıkardılar, şimdi herkes hazır halı alıyor. Makine halısı bizim kasabanın halısından ucuza (satılıyor), o yüzden bizim halk bıraktı (dokumayı). Kurtarmıyor, para etmiyor. ...Zamanında çok meşhurdu (halıcılık), her evde tezgâh vardı. Tezgâhsız ev yoktu. Para etmiyor, çektiği de cabası, o yüzden bıraktılar. ...Halıcılıkta kooperatif işine girildi yine olmadı. Asgari ücret olmuş 5 bin lira. Ben burada bir halı dokusam 2-3 ay alıyor diyor. Bitti artık ya, zor hocam. Şu anda yok (halıcılığın geleceği). (Halıcılık kültürü) kayboldu gibi bir şey. Halı bitti artık. ...Bizim burada (şimdi) dokunanlar bizim Taşpınar halısı değil ki. İpi başka yerden, motifi başka yerden. İpi farklı, modeli farklı. (K7)

Benim 4 tane bacım vardı zamanında, iki tezgâh vardı evde. İkisi bir yanda ikisi bir yanda hemen dokurlardı, annem de yemeklerini yapardı. ... (Şimdi) genç kızlar, bekâr kızlar organizeye gidiyor. (Şimdi halı evinde tezgâh başında olması gereken) kadınların çoğu evde. (şimdi sanayideki) firmaların servisleri var, gelip götürüyor (personelini). Erkeklerin çoğu sanayide (çalışıyor). Çoğunluk bizim orada (sanayide). (K8)

Tartışma ve Sonuç

El dokuma halıcılık üzerine yapılan bu araştırma, bölge halkının yaşamış olduğu coğrafi çevre ile olan ilişkisini ortaya koymaktadır. Selçuklu döneminden itibaren bölge halkının temel ekonomik faaliyetinin tarım ve hayvancılık olması, koyun yünlerinden yün iplik elde edilmesine imkân vermiştir. Belirli bir dönem kadınların geçim kaynağı olan halıcılık, halıların makine halıları karşısında rekabet edememesi ve halıların pazarlanamaması nedeniyle satılamamış ve satılsa da düşük ücretten alıcı bulmuştur. Taşpınar Belediye'sinin açmış olduğu halı evinde kadınların düşük ücretle sosyal güvencesiz olarak çalıştıkları görülmüştür. Halı evinin belediyeye ait olması, kadınların belediyeden bağımsız bir

şekilde çalışmasını engellemiştir. Halı evinin resmi bir işletme yapısının olmaması, kadınların kayıt dışı çalışmasına ve kadın emeğinin sömürülmesine neden olmuştur.

Halı evinde çalışan kadınların sosyal güvencesinin olması ve asgari ücret ile çalışması durumunda, halı dokuyacak kadın sayısında önemli bir artış olacağı öngörülmektedir. Bu bağlamda geleneksel el dokuma halı kültürünün korunması ve yaşatılması için turizmin önemli bir potansiyel yanı olduğu söylenebilir. Nitekim Aksaray ilinin yılda 1 milyona yakın ziyaretçi ağırladığı düşünüldüğünde, el dokuması olan bu özgün halıların turistik bir ürün olarak pazarlanabilmesine imkân verecektir. Aksaray merkez ilçede, Güzelyurt ve Gülağaç ilçelerindeki turistik ziyaret noktalarında, yol kenarındaki konaklama işletmelerinin ve dinlenme tesislerinin yanında açılacak turistik satış yerlerinde bu halıların turistik bir ürün olarak pazarlanması sağlanabilecektir. Taşpınar halılarının tanınırlığının (ünlü) olması, coğrafi işaretinin de alınmasıyla birlikte, halıların pazarlanma ve satış imkânını kolaylaştıracaktır.

Geleneksel yün iplerin elde edilmesi, kadınların sosyal güvencesinin sağlanması ve düzenli bir gelir elde ederek yaşam şartlarının iyileştirilmesi ile el dokuma halıcılığının geliştirilmesi Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın yanı sıra, Aksaray Valiliği, Ahiler Kalkınma Ajansı ve Taşpınar Belediyesi gibi yerel yönetimlerin projeleri ve maddi destekleri ile mümkün olabilecektir. Nitekim araştırma sahasında kadınların büyük ölçüde halı dokumayı bıraktıkları, halı evi atölyesinde halı dokuyan kadınların da gündelik ihtiyaçlarını karşılamak için zorunluk gereği bu el dokuma sanatını sürdürmeye çalıştıkları görülmektedir. Bir kültürel miras olan geleneksel halı doluma el sanatının korunması ve yaşatılmasının pazarlama dışında, halı sergi evi, etnografik müze, halı evi müzesi gibi alanlarda sergilenerek yaşatılması sağlanmalıdır.

Bilgi Notu

Makale araştırma ve yayın etiğine uygun olarak hazırlanmıştır. Bu çalışma için gerekli etik kurul izni, Kastamonu Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma ve Yayın Etiği Kurulunun 09.06.2022 tarihinde gerçekleştirdiği 6 numaralı toplantısında 30 karar numarasıyla alınmıştır. Yazarlar çalışmaya ortak katkı sağlamış ve yazarlar arasında herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Kaynakça

- Akın, A. (2018). El sanatlarının turizme etkisi: Gaziantep örneği. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 18(3), 241-263.
- Akpulat, N. A. & Polat Üzümcü, T. (2010). Geleneksel Türk el sanatlarının yaratıcı turizm kapsamında değerlendirilmesi: Ödemiş yerel halkının bakış açısı. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 7(51), 584-597.
- Alagöz, G., Çalık, İ., Güneş, E. (2018). Kültürel miras turizmi açısından Erzincan bakır işleme sanatının mevcut durumu ve sürdürülebilirliği. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (55), 174-191.
- Altıntaş, K. M. (2016). Kaybolmaya yüz tutmuş geleneksel Türk el sanatkarlarının karşı karşıya bulunduğu ticari sorunların analizi. *Bilgi*, (77), 157-182.
- Arıoğlu, İ. E. & Aydoğdu Atasoy, Ö. (2015). Somut olmayan kültürel miras kapsamında geleneksel el sanatları ve Kültür ve Turizm Bakanlığı. *Turkish Studies*, 10(16), 109-126.
- Aslan, T. & Yazar, T. (2015). Geleneksel el sanatları bağlamında kültür ürünleri olarak Türk cam sanatı: Surname-i Hümayun analizi. *Turkish Studies*, 10(5), 13-26.
- Aslanapa, O. (2005). *Türk halı sanatının bin yılı*. İnkılap Kitabevi.
- Aşık, N. A. (2014). Yaratıcı (kreatif) turizm. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(31), 786-795.

- Bal, A. (2018). Erdemli yörük kadınlarının el dokumacılığı ve bu geleneğin turizme kazandırılması. *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi*, 11(24), 59-72.
- Bayazit, M., Ceylan, U., Saylan, U. (2012). Geleneksel el sanatlarının bölge turizmine etkisi: Güneydoğu Anadolu bölgesi. *Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi*, 1(1), 899-908.
- Begiç, H. N. & Öz, C. (2019). Geleneksel el sanatlarımızdan Elazığ “Palu Çakması”nın sürdürülebilirliği üzerine bir araştırma. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 29(2), 181-190.
- Birinci, S. & Camcı, A. (2016). Korunması gereken geleneksel el sanatlarına bir örnek: Sivas bıçağı üretimi. *Marmara Geographical Review*, (33), 493-509.
- Can, M. (2017). Kırsal turizmde yöresel el sanatlarında özgünlüğün korunması. *Uluslararası Kırsal Turizm ve Kalkınma Dergisi*, 1(1), 55-57.
- Çalık, İ. & Ödemiş, M. (2018). Gümüşhane ilinin somut olmayan kültürel miras değerlerinin sürdürülebilir turizm çerçevesinde incelenmesine yönelik nitel bir araştırma. *Akdeniz İnsani Bilimler Dergisi*, 8(2), 233-249.
- Demirbulat, Ö. G., Özdemir, S. S., Bozok, D. (2015). El sanatları ve turizm ilişkisi çerçevesinde Türk halı dokumacılığının UNESCO somut olmayan kültürel miras listesinde yer alan örnekler doğrultusunda değerlendirilmesi, 14. *Geleneksel Turizm Paneli* (16 Nisan 2015), Sakarya.
- Deniz, B. (1998). Geçmişte ve günümüzde Aksaray halıları 1: eski Aksaray halıları. *Arış Dergisi*, (4), 90-103.
- Deniz, T. & Çelik, Ö. (2020). Somut olmayan kültürel miras taşıyıcıları: Safranbolu el sanatları ustaları üzerine bir inceleme. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 25(43), 123-138.
- Dilmaç, O. (2013). Erzurum’da kaybolmaya başlayan yöresel el sanatları. *Akdeniz Sanat*, 6(11), 93-101.
- Doğanay, H. & Zaman, S. (2013). *Türkiye turizm coğrafyası*. Pegem Akademi.
- Doğanay, H. & Çavuş, A. (2014). Geleneksel el sanatlarına bir örnek: Sürmene bıçağı üretimi. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 18(29), 51-64.
- Duymaz, A. Ş. & Aydoğdu, G. (2008). Geleneksel Türk el sanatı Alem’in son ustalarından: Sandıklılı Hacı Süleyman Sallı. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (18), 247-256.
- Er, B. & Sarıkaya Hünerel, Z. (2012). Bir iletişim aracı olarak el sanatları. *Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi*, 1(1), 169- 177.
- Ekici, S. E. (2018). *Somut olmayan kültürel miras unsurlarından el sanatları geleneğinin kırsal Turizm bağlamında değerlendirilmesi: Muğla-Milas örneği*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Muğla: Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Eren, A. S. & Erkol Bayram, G. (2021). El sanatlarının turizme katkısı, mevcut durumu sorunları ve çözüm önerileri üzerine Sinop örneğinde bir araştırma. *Sosyal, Beşeri ve İdari Bilimler Dergisi*, 4(5), 387-400.
- Eroğlu, E. & Köktan, Y. (2013). Geleneksel Türk el sanatlarından çömlekçilik (Sakarya örneği). *Akademik Bakış Dergisi*, 36, 1-14.
- Etikan, S. & Çukur, T. (2011). Kırsal turizm faaliyetlerinin Çomakdağ-Kızılağaç köyü el sanatları üzerine etkisi. *Art-e Sanat Dergisi*, 4(8), 1-15.

- Güllü, S. & Çatır, O. (2017). Uşak halı dokuma sanatının gelişimi, özellikleri ve turizme etkilerine yönelik nitel bir araştırma. *Social Sciences Studies Journal (SSSJJournal)*, (10), 1285-1302.
- Günel, V. (2011). Turizmin olumlu etkileri ve Midyat ilçesindeki geleneksel taşçılık sanatı örneği. *Marmara Geographical Review*, (24), 433-470.
- Gür, S. (2012). Anadolu'nun sanat objesine dönüşen kültürel değeri keçe. *Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi*, 1(1), 1173-1181.
- Gür, Z. Y. (1995). Anadolu geleneğinde Taşpınar halıları. *Türkiyemiz Dergisi*, (76), 20-33.
- Harbelioğ, Y. (2011). *Taşpınar halı ipliklerinin boyanmasında uygulanan doğal boyama yöntemlerinin reçetelendirilmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Kaya, M. & Erol, N. (2021). El sanatları ürünlerinin kırsal turizm kapsamında değerlendirilmesi. *Journal of Humanities and Tourism Research*, 11(1), 226-240.
- Kılıç Karatay, S. (2019). Taşpınar halılarında kullanılan motifler ve anlamları. *İdil Sanat ve Dil Dergisi*, 8(53), 75-80.
- Kılıç Karatay, S. & Oyman, N. R. (2017). Günümüz Taşpınar halıları. *Ulakbilge Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(10), 393-408.
- Kıraç, M. C. (1998). Aksaray ilimizde halı kilim konusundaki faaliyetler. *Arış Dergisi*, (4), 83-89.
- Kocakaya, E. (2022). *Kültür turizmi kapsamında geleneksel el sanatlarının turizme olan etkilerinin karşılaştırılması: Safranbolu-Amasra örneği*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Karabük: Karabük Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- Konyalı, İ. H. (1974). *Abideleri ve kitabeleri ile Aksaray ve Ortaköy tarihi*. Cilt I, Fatih Yayınevi Matbaası.
- Köşker, H. & Karacaoğlu, S. (2019). Turizm bağlamında geleneksel Türk el sanatı lüle taşı işlemeciliğinin değerlendirilmesi. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(18), 991-1013.
- Kurgun, H. & Yumuk, Y. (2013). Yöresel el sanatlarının kültürel turizmin gelişimindeki rolü: Görece (Boncukköy) ve Nazarköy örnekleri. *Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi*, 3(1), 27-32.
- Labadi, S. (2013). *UNESCO, cultural heritage and outstanding universal value: Value-based analyses of the world heritage and intangible cultural heritage conventions*. AltaMira Press.
- Leimgruber, W. (2010). Switzerland and the UNESCO convention on intangible cultural heritage. *Journal of Folklore Research: An International Journal of Folklore and Ethnomusicology*, 47(1-2), 161-196.
- McKercher, B. & Du-Cros, H. (2002). *Cultural tourism: The partnership between tourism and cultural heritage management*. Haworth Press.
- Okano, H. & Samson, D. (2010). Cultural urban branding and creative cities: A theoretical framework for promoting creativity in the public spaces. *Cities*, 27(1), 10-15.
- Orhan, F., Zaman, S., Çavuş, A. (2016). Erzincan'da bakırcılığın dünü, bugünü ve yarını. H. Akın (Ed.), *Uluslararası Erzincan Sempozyumu (28 Eylül - 01 Ekim 2016) Bildiriler Kitabı 2* içinde (61-69. ss.), Erzincan Üniversitesi.

- Ödemiş, M. & Çalık, İ. (2019). Çömlekçilik (guduculuk) el sanatının sürdürülebilir turizm kapsamında incelenmesi: Gümüşhane Dölek köyü örneği. *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 3(4), 1274-1288.
- Öter, Z. (2010). Türk el sanatlarının kültür turizmi bağlamında değerlendirilmesi. *Milli Folklor*, 22(86), 174-185.
- Öz, Y. (2019). Kültür turizmi bağlamında geleneksel el sanatları ürünlerinin coğrafi işaretlerle korunması. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 12(62), 1536-1549.
- Özbek, Ö. & Çevik, S. (2018). Somut olmayan kültürel mirasın taşıyıcısı olarak geleneksel el sanatları: Gönen ilçesinin yaşayan mirası. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 6(4), 588- 603.
- Özdemir, M. (2019). Geleneksel meslekler ve bir ustanın hikâyesi: Giresun'da demircilik. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(22), 493-510.
- Özdoğan, O. N. (2014). Sürdürülebilir turizm ve kültürel miras. M. Kozak (Ed.), *Sürdürülebilir Turizm Kavramlar-Uygulamalar* içinde (45-62. ss.), Detay Yayıncılık.
- Özkoca, B. & Bozkurt, H. (2013). Çorum ili İskilip ilçesi geleneksel el sanatlarına genel bir bakış. *Akdeniz Sanat Dergisi*, 6(12), 95-105.
- Öztürk, İ. (2005). Türk el sanatlarının günümüzdeki durumu: Tarihçe, sorunlar, öneriler. *Sanat Dergisi*, (7), 67-75.
- Pekerşen, Y. & Çalık, İ. (2017). Konya'da keçecilik geleneğinin somut olmayan kültürel miras açısından değerlendirilmesi. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (37), 339-356.
- Sarıkaya Hünerel, Z. & Er, B. (2012). Halk kültürünün tanıtılmasında el sanatlarının yeri veri önemi. *Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi*, 1 (1), 179-190.
- Sarioğlu, H. (2005). El sanatlarını milli değer olarak algılamak. *Milli Folklor Dergisi*, (66), 72-74.
- Soysaldı, A. & Kayadibi, P. (2014). Taşpınar örneklik halıları. *Ariş Dergisi*, (10), 52-59.
- Taş, E. (2021). Sakarya'da tespit edilen geleneksel el sanatları ve ustaları. *Sanat Tarihi Dergisi*, 30(2), 1245-1279.
- Türker, A. & Çelik, İ. (2012). Somut olmayan kültürel miras unsurlarının turistik ürün olarak geliştirilmesine yönelik alternatif öneriler. *Yeni Fikir Dergisi*, (9), 86-98.
- UNEP & UNWTO (2005). Making tourism more sustainable: A guide for policy makers. <https://www.e-unwto.org/doi/book/10.18111/9789284408214>
- UNESCO (1989). Recommendation on the safeguarding of traditional culture and folklore, UNESCO. 25th General Conference, Twenty-Fifth Session (17 October- 16 November-16), Paris. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000084696.page=242>
- UNESCO (2003). Text of the convention for the safeguarding of the intangible cultural heritage. <https://ich.unesco.org/en/convention>
- Ünsal, D. (2012). *Kültürel miras yönetimi*. Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Varol, E. & Ertürk, N. (2016). Geleneksel Türk el sanatlarından çorap örücülüğü: Eskişehir Çifteler ilçesi örneği. *Türk İslam Medeniyeti Akademik Araştırmalar Dergisi*, 11(21), 75-88.

EXTENDED ABSTRACT

1. Introduction

Traditional Turkic/Turkish cultural heritage is a cultural experience that has been going on for thousands of years, and is the reflection of mind and artistic talent to today. This cultural heritage which bears the traces of the past, is all of tangible and intangible assets and values which is about the identity, culture and history of the country (Ünsal, 2012: 34). It needs to be protected and kept alive. Tourism is seen as a field to keep this cultural heritage alive. As a matter of fact, cultural heritage plays an important role in touristic product diversification and brand creation. In the other words, cultural tourism considered to be important in demand creation, demand diversification, touristic product creation and product diversification (Bal, 2018: 60). Traditional handicrafts which has a great role in the development of the local economy and survival of the culture, must conservation and to be transferred on to future generations. Traditional Turkish handicraft products have not only in terms of artistic value but also touristic attractive (Öz, 2019: 1536). Local handicrafts are forefront of the resources that make up the local culture of a region. Interest of many people has increased to interest to local handicrafts by development of globalization and communication technology (Okano and Samson, 2010). As a result of the increasing interest, handicrafts which have rich and long history, seen as an opportunity in the tourism sector (Can, 2017: 55-56). Tourists who preferred rural tourism, is want to know local culture as well as natural and historical characteristics of the region. Moreover, they want to participate to the local culture, and having authentic experiences. The activities such as carpet or rug weaving and clay pot painting consist sense of satisfaction on the tourist (Aşık, 2014; Can, 2017: 55-56). Tourists who want to see and buy these handicrafts, is contribute to development of local economy and slowing down migration in rural areas (Öter, 2010). Handicrafts are a product that is consisted in society's living conditions, and have regional feature and artistic elements, produced by the people with simple tools and machines (Sarioğlu, 2005). They are artistic products and activities, are intangible cultural heritage, and includes traditions, local dances and local techniques. People and societies want to transfer and keep alive feelings, thoughts and understanding of art in their handicrafts (Özbek & Çevik, 2018; Mc Kercher & Du-Cros, 2002; Eren & Erkol Bayram, 2021: 389).

2. Method

The aim of the study is to understand that cultural and historical situation of hand-woven carpet in the research area and is to evaluate the conservation and sustainability of this cultural heritage. The study was made in the qualitative method, and interview and observation technics also had been applied in the study. Qualitative data which is form of words, sentences and paragraphs, was interpreted as descriptive.

3. Findings, Discussion and Results

According to research findings, hand-woven carpets taught to young girls and this tradition is continued from generation to generation in the study area. This carpets are the livelihood of women living in the village. The carpets of Taşpınar are unique and valuable, because of carpet threads made in from wool of sheep. These threads are dyed with plants and fruits which had been collected from the environment and Hasan mountain. However, because of widespread use of industrial machine carpets, hand woven carpets are not in demand and cannot be sold much today. The women living in study area state that have been weaving carpets since childhood. However, because of carpet weaving is a low-income source and it isn't sustainable, young girls don't want to weave carpets. They work in the factories where are in organized industrial region of Aksaray. Hand-woven carpets are mostly produced by middle and old women in the study area. They state that carpets are weaved for basic necessities like kitchen expenses, wood and coal. While women wove carpets at home in the past, now they are weaving in carpet house workshop which are in Taşpınar municipality. The mayor is selling these carpets inside of the country. However, he pays low wages to women weaving carpets, and women work without social security. Unique carpets of Taşpınar should be brought into tourism and they should be marketed in the tourism industry. If they can be sold and marketed in the tourism sector, women will produce more carpets and generate more income. Moreover, they should be conserved as cultural heritage and sustainability of them should be ensured.